

DRIE LEVENS

Will Burck

In een tamelijk welgestelde familie in Palembang, Sumatra, werd op 30 mei 1911 William ('Will') John Burck geboren. Zijn vader, ir. William Johannes Burck, was chemisch ingenieur bij de Bataafse Petroleum Maatschappij, een dochteronderneming van Shell. Wills grootvader, dr. William Burck, was adjunct-directeur geweest van 's Lands Plantentuin in Buitenzorg. Toen Will zeven jaar oud was, in 1918, verhuisden ze naar Batavia, waar zijn vader directeur werd van 's Rijks Opiumfabriek. Will zou nog twee zusjes krijgen: Pauline en Els. Bij een gesprek in 1986 vertelde Pauline, de oudste, over de omstandigheden waaronder Will en zijn zusjes opgroeiden:

'Onder leiding van onze vader werd de achter de Opiumfabriek gelegen kampong herschapen in een modeldorp, met hygiënische keukens en douches. Regelmatig kwam hij inspecteren om te zien of alles brandschoon was, en als dat niet zo was, dan zwaaide er wat. Soms mochten wij hem op zo'n inspectietocht vergezellen. Dan traden de oude getrouwen onder de Indonesiërs naar voren en nodigden ons beleefd uit naar binnen te komen. Willy, Els en ik kenden de meeste van deze mensen bij naam en speelden altijd met hun kinderen.

Eens heeft een Indo-Europese employé in zijn Indisch mengtaaltje aan mijn moeder verklapt dat "Menir Direktir" achter zijn rug "Tjabéh Rawit" genoemd werd. Dat is een kleine, groene vrucht, een soort Spaanse peper die aanzienlijk heter is dan de gewone rode Lombok. Waarop de man met een verlegen glimlach vervolgde:

"Adoeh Meprou, om te zien zo lief en zo saaapig, maar tjoba, niet om in te bijten." Toen tijdens de lunch dit verhaal verteld werd, wist vader aanvankelijk geen commentaar te geven maar later kon hij er toch om lachen.'

Volgens Marja Burck, de voormalige echtgenote van Will, oefende zijn moeder een opmerkelijk sterke invloed op hem uit. Zij vertelde, in 1986: 'Wills moeder was een buitengewoon heerszuchtige vrouw die desnoods haar geliefde zoon met goud zou willen bekleden. Will werd in grote mate beheerst door haar sterke persoonlijkheid en was voor en tijdens ons huwelijk financieel voor een groot deel van haar afhankelijk. Op

een gegeven moment zei mijn schoonmoeder tegen hem: "Over geld hoef je nooit hoofdbrekens te hebben, want zolang ik leef blijf ik voor je zorgen."

Wills jongste zuster Els meende dat de adoratie van haar moeder voor haar enige broer voortkwam uit het verlies van een tweede zoon, die als baby van nog geen half jaar oud was overleden.

'Dit verlies,' zei Els bij een gesprek in 1987, 'compenseerde ze op een dusdanige manier bij Willy dat zij hem teveel beschermde, waarschijnlijk ook tegen mijn vader. Mijn broer moet opgegroeid zijn in de gloed van mijn moeders overdadige liefde, terwijl hij gelijktijdig een soort onbehaaglijkheid ondervond als gevolg van mijn vaders strengere en dus meer verstandige opvoeding. Op die manier werd de reeds verwende Willy getransformeerd in een eigenzinnige, recalcitrante en lichtgeraakte jongen.'

Marja Burck merkte al snel na de trouwdag dat Will vaak behoefte had aan eenzaamheid: 'Hij kon bijzonder grappig uit de hoek komen, maar toch had zijn humor een zwartgallige ondertoon. Hij kon soms erg stil zijn en gaf zich over aan zwaarmoedige buien. Ik heb nooit meegemaakt dat hij een werkelijke driftaanval kreeg. In wezen was Will een "einzeling" met een gecompliceerd karakter. Hij had eigenlijk niemand nodig. Vandaar dat ik later tot de conclusie kwam dat mijn man ongeschikt was voor een huwelijk, met wie dan ook.'

Will was dertien jaar oud toen hij pianoles kreeg. Spoedig begon zijn grote muzikale talent zich te ontwikkelen. Hij raakte bezeten van jazz, verloor de opgelegde belangstelling voor de piano en concentreerde zich voortaan op blaasinstrumenten die hij zichzelf leerde bespelen. Uiteindelijk bleven de saxofoon en de trompet over.

Toen Wills jongste zuster Els een jaar of tien was geworden, besloot hij de leiding op zich te nemen van haar lichamelijke en muzikale opvoeding. Ze vertelde: 'Vrijwel dagelijks werd ik onderworpen aan lessen over muziektheorie, en leerde hij mij hoe ik een accordeon moest bespelen. Willy was virtuoos op trompet en saxofoon en componeerde zelf muziek. Hij had met mij een eindeloos geduld en schreef of herschreef stukken voor de accordeon.'

Van 1917 tot 1924 zat Will op de lagere school, zowel in Batavia als in Den Haag, waar ze zeer vaak met vakantie waren. Daarna doorliep hij in vijf jaar de HBS van de Carpentier Alting Stichting, een middelbare scholengemeenschap in Batavia. In het eerste jaar na zijn schooltijd volbracht hij zijn militaire dienstplicht bij de pantser-compagnie in Bandoeng. Het was de bedoeling dat hij daarna in Holland een universitaire studie zou volgen, maar dat ging niet door. In datzelfde jaar vertrok zijn moeder namelijk plotseling naar Frankrijk. Haar twee dochters nam ze mee; Will bleef achter bij zijn vader. Na anderhalf jaar vertrokken zijn

moeder en zijn twee zusters naar Nederland, waar Will zich in de herfst van 1930 bij hen voegde, in Den Haag. Geen van beide dochters wist of er een conflict was geweest tussen hun ouders.

In Leiden ging Will medicijnen studeren. Hij huurde een kamer, werd lid van het corps en speelde al snel in een van de studentenorkesten.

Els, de jongste zuster van Will: 'Hoewel dat toen niet tot mij doordrong, werden de financiële lasten voor mijn vader te zwaar, want hij moest de kosten opbrengen voor twee huishoudens, naast nog een gehuurde kamer in Leiden. Daarom begon vader vanuit Batavia de touwtjes strakker aan te halen. Toen Willy merkte dat er minder geld werd overgemaakt, ontstonden er problemen tussen hem en mijn moeder.'

Na een half jaar medicijnenstudie kwam Will tot het inzicht dat hij niet in de wieg was gelegd voor geneesheer. 'Zijn plotselinge haat jegens de medische opleiding,' vertelde Els, 'moet zijn gewekt door de verplichte vivisectie op levende dieren. Hij gruwde bij het vooruitzicht dat hij met een lancet de buik zou moeten opensnijden van een roerloze rat die zijn verrichtingen ongetwijfeld zou blijven volgen met uitpuilende ogen.

Later bleek dat niet het enige argument te zijn. Mijn broer kon zich moeilijk verenigen met de levensstijl van zijn mede-studenten. Hun devies was "Wein, Weib und Gesang," en dat keurde Will zonder meer af. Alleen in de muziek veroorloofde hij zich enige buitensporigheid.'

De mededeling aan zijn moeder dat hij de studie had beëindigd, veroorzaakte een 'traumatische' woordenwisseling in de suite van het Haagse appartement, aan weerszijden van de door Will gesloten schuifdeuren. 'Aan de ene kant,' aldus Els, 'stond mijn broer die zichzelf met een revolver dreigde dood te schieten. Aan de andere kant stond mijn moeder die hem smeekte van dit voornemen af te zien. Haar snikkende wanhoopskreten wisten Willy tot kalmte te brengen.'

In 1933 vertrok Will naar Frankrijk, waar hij vlieglessen volgde in Tousus-Le-Noble, een plaatsje vlakbij Parijs. Daar haalde hij het sportbrevet, het tweede graads toerisme- en blindvliegbrevet en het acrobatie- en transportbrevet. Hij maakte zoveel indruk met zijn vliegprestaties, dat hij de bijnaam 'Le Deuxième Lindbergh' kreeg. In datzelfde jaar haalden Pauline en Els hun HBS-diploma's, en werden door hun moeder teruggestuurd naar Batavia. Mevrouw Burck bleef zelf in Nederland om een operatie te ondergaan. 'Inmiddels ben ik er van overtuigd,' zegt Els, 'dat onze ouders bepaalde feiten voor ons verborgen hielden.'

In de jaren 1933-1935 woonde Will in Parijs. Zijn moeder kwam geregeld over, en betrok dan samen met haar zoon een appartement in een hotel aan de Place Blanche. In dit hotel ontmoette Will begin 1935 zijn toekomstige vrouw, de Poolse Maria Urbancik, die hier werkte in de linnenkamer. Zowel het personeel als de gasten noemden haar Marja.

Op 18 januari 1936 werd hun eerste kind geboren: William John. Ze trouwden op 5 juni 1937 in het zeventiende arrondissement van Parijs.

Het is mogelijk, maar niet waarschijnlijk, dat Will Burck gedurende zijn jeugd en zijn adolescentie onder psychiatrische behandeling is geweest. In een brief van ex-kapitein-vlieger H.A.H.M. Tander uit Sydney aan de Minister van Justitie in Den Haag, gedateerd op 10 maart 1950, wordt verzocht om gratie voor Burck op grond van een vergissing die dr. J.C. Storm, eerste officier van gezondheid in het achttiende squadron, zou hebben gemaakt in zijn medisch verslag over Burck. Tander, die samen met Burck in het achttiende squadron had gediend, wil er op wijzen 'dat de lt. Burck niet toerekenbaar geacht kon worden. Dr. Storm heeft mij verklaard dat hij een vergissing gemaakt heeft in zijn medisch verslag, met als excuus dat hij eerst gedurende de oorlog van de Amerikanen de psychologische oorlogsvoering geleerd heeft. Ik heb getracht dr. Storm in Batavia tezamen te brengen met de psychiater Van Wulfften Palthe, welke de lt. Burck vanaf zijn derde jaar tot aan zijn trouwdag onder behandeling heeft gehad. Dr. Storm had niet de backbone zijn fout te herstellen uit angst zelve in moeilijkheden te komen, en wilde eerst zijn verslag nog eens doorlezen, dit evenwel heb ik niet kunnen bemachtigen. Dr. van Wulfften Palthe had een klap gehad in het concentratiekamp, en was genegen een verklaring af te leggen en wilde dit in samenwerking met dr. Storm doen. Evenwel, zo ver kwam het nooit...'¹

In het op 14 april 1947 geschreven gratie-verzoek dat werd opgesteld en ondertekend door dr. Storm, kapitein-waarnemer K. Akkerman en eerste luitenant-vlieger A.D.M. Moorrees, blijkt Wills moeder hen te hebben verteld 'dat hij in zijn jeugd onder behandeling van een psychiater was en eerst na zijn huwelijk geheel normaal werd, hetgeen zijn terugslag in 1942 zou kunnen verklaren...'²

Deze verklaring van Wills moeder is naar alle waarschijnlijkheid onjuist, en ingegeven door de hoop dat haar zoon hiermee voortijdig kon worden ontslagen. In de Bijzondere Strafgevangenis in Leeuwarden, waar Burck het laatste en langste deel van zijn gevangenisstraf heeft uitgezeten, schreef gevangenisdirecteur Abraham Jansen in een op 4 juni 1948 gedateerd rapport dat Will zich als jongen en als jongeman 'menigmaal in een geestelijke depressie bevond, waardoor zijn leren werd bemoeilijkt. Na onderzoek door een zenuwarts had deze echter verklaard dat hij volkomen normaal was en niet meer last had van deze overgangsjaren dan andere jongelui. Ook gedurende zijn verblijf in de gevangenis is nimmer enig symptoom van geestelijke afwijking naar voren gekomen; hij gedraagt zich uitstekend...'³

Jansen schreef bewust 'na onderzoek', dus enkelvoud: hij bedoelde dat

Burck maar één keer was behandeld door prof.dr. P.M. van Wulfften Palthe, verbonden aan de Medische Hogeschool te Batavia. De psychiater, die ook optrad als keuringsarts voor aspirant-vliegers, behoorde tot de vriendenkring van Wills vader en moeder. Aangezien er in de jaren twintig nauwelijks of geen kinder-psychologen bestonden, was het voor de ouders van Will een simpele zaak om hun geleerde vriend te raadplegen over de problemen van een verwende en eigenzinnige zoon.

Van Wulfften Palthe voldeed aan het verzoek, onderzocht de jongen en gaf zijn door Jansen aangehaalde diagnose. Will Burck was een typische exponent van de Nederlandse en Indo-Europese jeugd in Indië. De heersende klasse wisselde nogal eens van standplaats of ging met verlof naar Holland. Dat bracht soms spanningen met zich mee die oversloegen op de kinderen. Ook daarom was Will Burck niet het enige geval van moeilijk opvoedbare 'koloniale' nakomelingen.

In de Bijzondere Strafgedangenis in Leeuwarden kreeg Burck het advies van zijn advocaat, mr.dr. P.B. Wind, om zich 'ontoerekeningsvatbaar' te laten verklaren op basis van de van zijn moeder verkregen inlichtingen. Hij zou dan vrijwel zeker kunnen rekenen op volledige rehabilitatie. Burck heeft het voorstel geen moment in overweging willen nemen.

Volgens Marja wilde haar man zich aanvankelijk laten nationaliseren tot Fransman, om in Frankrijk verkeersvlieger te kunnen worden. Kort na hun huwelijk ontving Will een brief van zijn vader uit Batavia, waarin hem een baan in de opiumfabriek werd aangeboden. Als hij akkoord ging zou het geld voor de reis worden overgemaakt. 'Na rijp beraad,' vertelde Marja, 'besloten wij de sprong te wagen en alle schepen achter ons te verbranden. We verkochten ons schaarse meubilair en namen de trein naar Marseille. Daar gingen we aan boord van een Franse mailboot voor de overtocht naar Singapore, vanwaar een schip van de Koninklijke Paketvaart Maatschappij ons naar Batavia bracht.

Eenmaal daar bleek de beloofde baan weinig voor te stellen. Mijn schoonvader vond namelijk dat zijn zoon zich eerst moest bewijzen door van onder af aan te beginnen. Will werd woedend, en verweet zijn vader dat die hem had bedrogen.'

De beide zusters van Will ontkenden dat hun vader een baan in de opiumfabriek had aangeboden. Dat wordt bevestigd door zijn vonnis uit 1943, waarin onder meer wordt geschreven dat hij naar Indië was gekomen om te solliciteren naar een baan als vlieger bij de Bataafse Petroleum Maatschappij (BPM). In een ander fragment van het vonnis wordt vermeld dat hij als piloot dienst wilde nemen bij de KNILM (Koninklijke Nederlands-Indische Luchtvaart Maatschappij), de dochteronderneming van de KLM in Indië. Will Burck had zich echter niet gerealiseerd dat zijn Franse brevetten ongeldig waren in Nederlands-Indië. Er bleef

ige 'Luchtvaartafdeling' van het
Maar ook hier golden dezelfde
In Indië hadden de Franse bre-

arja Burck trokken met hun zoontje in b
tandhouding met Wills vader was direct
'die met mijn heerszuchtige en bedillerig

van botsingen die ergernissen en
die periode bezocht Will samen
hoge officieren om de waarde v
Het mocht echter niet baten.'

938 werd Will overge
woning betrok in Pa
d hij toegelaten tot de
arnemer. Ondanks een
or vastgestelde periode
en traktement van viere

ter was van het Koninklijk Instituut voor Ingenieurs, penningmeester van het Kinder Vakantie Oord, en Rotarian, overleed op 19 maart 1942 aan een ziekte, precies twee weken nadat Japanse stoottroepen Batavia hadden bezet. 'Met uitzondering van Will,' vertelde Pauline, 'waren wij allemaal bij het afscheid aanwezig. Mijn moeder, Els, Wills vrouw Marja, en ik.' Will zat op dat moment in Australië.

Eric de Lyon

De geboorte van Erich Henry John de Lyon, op 12 februari 1916 in Den Haag, was het bewijs van een kortstondige liefdesverhouding tussen een halfduitse moeder en een volledig Duitse vader. Na zijn geboorte wees zijn moeder, Wijnanda ter Meulen, het huwelijksaanzoek af van de man die hem had verwekt, de beeldhouwer en schilder Erich Müller.

Als principieel tegenstander van elke oorlog was Müller bij het uitbreken van de vijandelijkheden in 1914 uitgeweken naar Nederland. Na de afwijzing van Wijnanda ging Müller naar Zuid-Amerika, waar hij tot het einde van de oorlog zou blijven. Bij zijn terugkeer in Holland, in 1918, herhaalde Müller zijn aanzoek, maar toen was het al helemaal vergeefs. Wijnanda was inmiddels getrouwd met de Indische bestuursambtenaar J.B.M. de Lyon.

Eric was vijf jaar oud toen hij met zijn moeder en zijn nieuwe wettige vader naar Indië vertrok. Zijn jeugd bracht hij door in Palembang op Sumatra en in Madioen op Java. Wat deze periode betreft hield Eric alleen maar herinneringen over aan de uitermate strenge opvoeding door zijn intolerante moeder.

Eén gebeurtenis uit zijn achtste jaar is hem altijd bijgebleven. Hij speelde achter in de tuin met een bal klei, die geleidelijk veranderde in een hoofd met een duidelijk afgetekend gezicht. Toen zijn moeder naast hem kwam staan, vroeg Eric, verbaasd over dit door hem geboetseerde kunstwerk: 'Hoe kan dat nou? Heb ik dit gemaakt?'

Zijn moeder antwoordde kortaf:

'Een erfenis van je vader.'²⁴

Na zijn veroordeling in 1943 en de daarop volgende gevangenisstraf werd Eric als nooit tevoren geobsedeerd door de gedachte aan zijn natuurlijke, maar onbekende vader. Vrij snel wist hij het adres van de bejaarde Müller te pakken te krijgen. Die bleek in Oost-Duitsland te wonen. In 1954 ging de inmiddels getrouwde Eric met vrouw en zontje naar hem toe voor een weerzien na precies achtendertig jaar. Het zou bij dit ene bezoek blijven.

De jonge Eric bezocht de Mulo en de Algemene Middelbare School, waarna hij de dienstplichtige leeftijd had bereikt. Hij kwam in aanmerking voor de Marine en voldeed zijn dienstplicht in Soerabaja. Daarna

werd hij meteen aangesteld als sergeant-vlieger bij de Luchtvaart Afdeling van het KNIL, op 27 augustus 1936. Zijn opleiding kreeg hij op het vliegveld Andir bij Bandoeng.

Net als bij Will Burck zijn er leemtes in het turbulente leven van Eric de Lyon. De over hem beschikbare gegevens blijven schaars en spreken elkaar soms zelfs tegen.

In het boek *Van Glenn Martin en Mustangs* schrijft Hugo Hoofman 'dat De Lyon op 17 december 1936 als sergeant/ leerling-vlieger zijn Avro 504 K verliet op 500 meter hoogte. Het toestel werd onbestuurbaar na een "stunt". Ook nu landde de vlieger veilig, maar de Avro ging verloren.'

De in Australië wonende voormalige eerste luitenant-vlieger A.D.M. Moorrees kan zich dit voorval nog goed herinneren, zoals hij schreef aan de auteur van dit boek:⁵

'De Lyon werd ontslagen, want hij had zijn Avro 504 K lesvliegtuig met een parachute verlaten omdat het "onklaar" was geworden. Het vliegtuig landde onbemand in een rijstveld en had minimale schade. Later vernam ik dat Eric een weddenschap had afgesloten met collega's die hem hadden uitgedaagd de sprong te wagen. Zijn gedrag onder de leerling-vliegers en later onder de vliegers was altijd onvoorspelbaar.'

Aan Harry Kelder zou Eric weer een ander verhaal hebben verteld. 'Als een vlieger zich noodgedwongen met een parachute in veiligheid moest stellen,' zei Kelder in 1986, 'kwam hij in aanmerking voor een certificaat van de Internationale Caterpillar Club in Amerika. Op die bijzonder gewaardeerde "Rups" zat Eric te loeren. Maar hij moest toch wel eerst even het bewijs leveren van een dergelijke noodsprong.'

In zijn vonnis van 1943 staat vermeld 'dat De Lyon in januari 1939 uit militaire dienst is ontslagen wegens roekeloos vliegen en de daaruit voortspruitende ongeschiktheid een bommenwerper te besturen...' Hier bewees majoor Spoor dat hij zijn huiswerk slecht had gedaan, want de stunt met de Avro 504 K vond plaats op 17 december 1936. Eric had zijn ontslag gekregen in januari 1937, niet in januari 1939. Medio 1942 was hij dan blijkbaar wel geschikt om een bommenwerper te besturen, want hij vloog toen dagelijks een B-25 Mitchell.

Gedurende zijn jeugd was Eric letterlijk alles verboden geweest, maar zodra hij op eigen benen stond, ontpopte hij zich als een waaghals met een niet te stuiten dadendrang. Nadat hij zijn eerste brevet had verkregen, maakte sergeant De Lyon er een gewoonte van om onder bruggen door te vliegen en zijn toestel te onderwerpen aan de meest vreemdsoortige en gevaarlijke capriolen. Zijn superieuren sloegen hem met argusogen gade, en maakten van de eerste de beste aantoonbare misdraging gebruik om Eric uit de Indische luchtmacht te verwijderen.

Niet alleen was De Lyon roekeloos, hij had ook een opvliegend en soms

agressief temperament, zoals Harry Kelder met een anecdote illustreerde: 'In Civic, een voorstadje van Canberra, hadden Eric en ik een kamer gehuurd. Na enige tijd liet de huisbaas ons weten dat wij zo spoedig mogelijk moesten vertrekken, omdat wij teveel herrie in de kamer maakten en omdat hij bezwaren had tegen de rook van onze sigaretten. We vertelden hem dat dit niet kon, niet alleen omdat we verontwaardigd waren, maar ook omdat we op zo'n korte termijn onmogelijk een andere kamer konden vinden.

De volgende dag liepen we gewoontegetrouw van de basis naar ons oude adres, maar de huisbaas had voor een verrassing gezorgd. Al onze persoonlijke bezittingen waren voor het huis op straat gezet, terwijl de verhuurder zelf ernaast stond met een geladen dubbelloops-jachtgeweer. Toen wij dichterbij kwamen, richtte hij het wapen op ons en maakte dreigende bewegingen.

Dol van woede en drift stormde Eric naar voren. Ik zag voor mijn ogen een drama gebeuren en sprong achter hem aan. Nu ben ik beslist niet klein van stuk, maar ik had al mijn spieren en overredingskracht nodig om Eric te beletten de man aan stukken te scheuren. Even later lag het geweer in de tuin en was de huisbaas in zijn woning verdwenen.

Nadat ik Eric had gekalmeerd, besloten we toch naar het politiebureau te gaan om ons beklag in te dienen. De wachtdoende *constable* toonde begrip voor de situatie en was bereid het hele verhaal te rapporteren. Hij greep een formulier en begon te schrijven.

Op dat moment ging de deur van het lokaal open en kwam de huisbaas binnen. Eric aarzelde geen seconde, sprong op hem af en sloeg hem met zijn vuist vol in het gelaat. Hij was net bezig de man te kelen, toen de gealarmeerde agenten tussenbeide kwamen. Terwijl ze hem in bedwang hielden, stond de kreunende huisbaas bloed en tanden uit te spugen. Gelukkig voor hem was het een kunstgebit.

Het incident leidde tot een civiele rechtszaak. De rechter was mild en veroordeelde Eric tot het betalen van een nieuw kunstgebit.'

Zeer waarschijnlijk heeft De Lyon na zijn ontslag een aantal maanden doelloos rondgezworven. Er bestaat daarover geen zekerheid, aangezien hij gewoon uit het gezichtsveld van zijn vroegere collega's was verdwenen.

Na enige tijd werd bekend dat hij was ingeschreven op de politieschool te Soekaboemi voor een opleiding tot politie-inspecteur. Alleen zijn weduwe, mevrouw F.L.H. de Lyon-van IJzeren, heeft hier een enkele herinnering aan: 'Op een zeker moment,' vertelde zij tijdens een gesprek met de auteur in 1988, 'moest Eric als politiefunctaris een hem bekende jongeman aanhouden die een overtreding had begaan en vanwege dat feit een boete diende te betalen. Eric was echter van twee feiten op de hoogte: de overtreder had pas zijn vader verloren en als gevolg daar-

van was zijn moeder in financiële nood komen te zitten. Mijn man aarzelde geen moment en betaalde de boete uit eigen zak. Een andere gebeurtenis deed zich voor na de Duitse inval in Nederland. De leger- en politiemensen in Indië werden belast met de arrestatie van zogenaamde "Staatsgevaarlijke Figuren", in hoofdzaak Duitsers en NSB-ers. Eric wist een kopstuk van de NSB te grijpen van wie bekend was dat hij subversieve handelingen had gepleegd. Van hogerhand kreeg Eric toen het advies de kerel met rust te laten. Nadat hij zich hersteld had van een totale verbijstering, besloot Eric de aanbeveling te negeren. Zijn superieuren veranderden het advies in een bevel, waarop Eric harde bewijzen begon te verzamelen. Het slot van het liedje was dat de hoge heren het hoofd moesten buigen omdat de hoeveelheid bezwarende getuigenissen tegen de NSB-leider onweerlegbaar waren.'

Na deze voorvallen had Eric er blijkbaar genoeg van en meldde zich bij de Marine in Soerabaja. Op dat moment had de Indische regering nog geen mobilisatie afgekondigd. De Marine stuurde hem door naar het Departement van Oorlog in Bandoeng, waar de leiding van de Militaire Luchtvaart zijn zonden vergaf en hem opnieuw in dienst nam. Als gevolg van die abrupte overstap van Marine naar Militaire Luchtvaart, liep hij bij de aanvang van zijn nieuwe vliegopleiding nog rond in een matrozenuniform.

Harry Kelder

De jeugd van Henry, roepnaam Harry, Kelder was 'zonder de min of meer schokkende ervaringen en trauma's van Burck en De Lyon,' zoals hij het zelf min of meer excuserend uitdrukte. Hij werd geboren in Rijsen op 15 april 1920. Zijn vader was spoorwegarbeider. In de crisistijd van de jaren dertig ging de armoede niet voorbij aan het gezin waarin hij opgroeide, maar met name zijn geregeld zieke moeder, vertelde hij, 'zag kans op de een of andere manier de eindjes aan elkaar te knopen en haar vier kinderen een normale, en in mijn ogen uitstekende opvoeding te geven. Mijn ouders hebben ons goed verzorgd en ik kan alleen maar met dankbaarheid aan hen terugdenken.'

Na de Mulo ging hij werk zoeken, maar in de crisistijd was zijn opleiding een niet geringe beperkende factor. Kelder: 'Toen ik dan ook op een ochtend een advertentie in de krant zag staan, waarin het Koninklijk Nederlands-Indische Leger om vijftien leerling-vliegers vroeg, was ik ineens klaar wakker. De luchtvaart had me altijd gefascineerd.' Op de aangegeven datum begaf hij zich naar Soesterberg voor de aanmelding. De medische keuring verliep zonder problemen, en hij dacht binnen de kortst mogelijke tijd in een vliegtuig te zitten.

Tot zijn teleurstelling mocht hij de toestellen voorlopig van de buiten-

kant bewonderen. Hij werd doorgestuurd naar het depot in Nijmegen, waar hij tekende voor een dienstverband van vijf jaar bij het KNIL – ‘met dien verstande dat wanneer er geen plaats beschikbaar zou zijn bij de Luchtvaart Afdeling, ik ingedeeld zou worden bij de Genie’.

Zijn militaire loopbaan begon met een drie maanden durende opleiding voor infanterist. In mei 1939 vertrok hij in een groep van vijfenveertig man met de Johan de Witt naar Batavia. Vandaar werd hij naar het einddoel gebracht: de vliegschool te Kalidjati, een basis die vijftig kilometer ten noorden van Bandoeng is gelegen.

‘Ik was negentien jaar oud,’ zei Harry Kelder, ‘en ik had alle reden om uiterst tevreden te zijn. Binnenkort zou ik sergeant worden en voor zover ik het kon bekijken, zat er muziek in mijn toekomst.’